

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din, za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din; za inozemstvo: 210 din. — Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani v Gregorčičevi ulici 23. — Rokopisov ne vračamo. — Račun pri pošt. hranilnici v Ljubljani št. 11.953. — Tel. št. 25-52.

Casopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sreda 18. avgusta 1937

Cena posamezni številki 1.50

Mrtvi kapitali rastejo

V času, ko vse gospodarstvo toži zaradi pomanjkanja cenjenih kreditov in ko je v tem pomanjkanju eden glavnih vzrokov, da se naše gospodarsko stanje ne zboljša, pa se na drugi strani kopičijo in kopičijo pri državnih privilegiranih zavodih mrtvi kapitali.

Tako navaja zadnji izkaz Poštne hranilnice, da so samo letos narasle čekovne vloge pri Poštni hranilnici za 631 milijonov din. Ta denar Poštna hranilnica ne obreštuje, ta denar leži torej čisto mrtev, le kot varščina, da bodo imeli vlagatelji v vsakem primeru ta denar na razpolago. Prav tako rastejo žiro-vloge pri Narodni banki. Tudi te vloge se ne obreštujejo, tudi te so mrtvi kapital. Od konca julija 1933 pa do konca julija 1937 so narasle čekovne vloge pri Poštni hranilnici od 902 na 1676 milijonov din, pri Narodni banki pa žiro-vloge v istem času od 393 na 1199 milijonov din, torej skupno pri obeh zavodih na 2875 milijonov din.

To se pravi, da so skoraj tri milijarde din našega kapitala mrtvo naložene, in to v času, ko vse zahteva in kliče po novih kreditih, ko morajo celo občine plačevali za svoja posojila po 9 in tudi več odstotkov obresti. Da to ni zdravo, mora biti vsakomur jasno in samo čuditi se in strmeti mora človek, da se takšno nezdravo kopičenje mrtvega kapitala dopušča.

Zlasti še, če se to kopičenje godi v času, ko je naša zemlja na vseh straneh odprta pohodu tujega kapitala, ki osvaja pozicijo za pozicijo, da bo kmalu že vse naše rudarstvo v njegovih rokah, da bo gospodar naših vodnih sil in da sega že na druge panoge našega gospodarstva. V takem času kopičiti denar samo zato, ker neki ljudje niso sposobni, da bi naše denarne zavode obvarovali pred runom, je naravnost vzor nedopustnega ravnanja. Še bolj pa je napačno, če se pod izgovorom, da ni domačega kapitala, podeljujejo tujemu velekapitalu razni privilegiji, da se njegov že itak veliki dobiček povečuje do neizmernosti. Če so se dali tujim podjetjem bogati privilegiji v času, ko je bilo v resnici tvegano investirati denar, je to mogoče zagovarjati in morda celo odobravati. Kadar pa ima tuje podjetje v dveh letih toliko čistega dobička, kolikor znaša ves njegov kapital in kadar so njegovi dobički še večji, pa so tudi vsi ti privilegiji neupravičeni in jih je treba zalo revidirati. Prepričani smo tudi, da tuja podjetja tej reviziji ne bi ugovarjala, kajti zagovarjati se more samo to, kar je vsaj do neke mere utemeljeno.

So pri nas tudi ljudje, ki smatrajo tako veliko koncentracijo kapitala v nekih zavodih za silno velik uspeh. Tem ljudem je pač treba povedati, da so silno slabi gospodarji in nesposobni, da odločajo o takšnih vprašanjih. Pravi gospodar ne zbira denarja zato, da sedi na njem ko skopuh, temveč da ga uporabi za novo delo, da z njim še naprej oplaja narodno gospodarstvo. Še mnogo bolj pa je dolžna država, da tako dela. Njena visoka naloga je, da pospešuje kroženje denarja in da ne dopušča brezplodno in mrtvo kopičenje kapitala. Kajti ves ta mrtvi kapital

je odvzet narodnemu gospodarstvu in ta mrtvi kapital je oni težki vzrok, da ne pride naš narod do blagostanja, pa čeprav neutrudno dela od jutra do večera in pri tem dostikrat še strada.

Nobena stvar ne dokazuje tako jasno, da se ne vodi pri nas prava denarna politika ko to neprestano naraščanje mrtvega kapitala. Kaj sploh govorimo o sanaciji naših denarnih zavodov, če pa smo brezbrizni, kadar na eni strani nara-

šča mrtvi kapital, na drugi strani pa usiha baš oni kapital, ki je bil našemu gospodarstvu v pomoč s cenjenimi krediti. Ni gospodarstva na svetu, ki ne bi bilo navezano na kredite, pri nas pa to vprašanje docela zanemarjamo in smo zadovoljni, samo da se kopiči mrtvi kapital.

Naši trgovci, naši obrtniki, naši industrialci se trudijo in mučijo, da bi spravili naše narodno gospodarstvo naprej in vedno znova

in znova ponavljajo, da bi mogli zaposliti mnogo več ljudi, da bi mogli povečati svoje obrate, da bi iz pasivnih postala aktivna podjetja, če bi mogli priti do cenjenih kreditov, če bi mogli dobiti posojila vsaj po 5 ali 6 in celo 7%. Pa ne morejo in ne morejo priti do teh kreditov, istočasno pa leže tri milijarde dinarjev brez obresti in brez haska v blagajnah.

Naj nastopi, kdor se upa trditi, da je takšna politika pravilna!

Tudi na Madžarskem so proti veleblagovnicam

Tuji velekapital je posebno nevaren za majhne narode

Naš bratski »Trgovački Vjesnik« piše:

Tuji velekapital išče na vse strani najbolj ugodne terene, da bi se mogel čim bolj dobičkanosno plasirati, in sicer brez ozira na interese dotične dežele in njene naroda. V tem je velekapital mednarodni in njemu je vseeno, kje se udeležuje. Glavno je, da doseže čim večji profit s čim manjšimi žrtvami in brez ozira na pogoje, s katerimi je bil dosežen. Ni pa naša namera, da pišemo o škodljivem delovanju mednarodnega kapitala v posameznih deželah. O tem so pisali že največji ljudje in zato vlada v vseh narodih ogrožena borba proti takšnemu kapitalu, ki se ne ustraši nobene stvari, pa čeprav bi zaradi svojega profita povzročil revolucije in vojne med narodi in plemeni.

Ta mednarodni velekapital je posebno škodljiv za majhne narode, ki jih spravlja popolnoma pod jarem svoje gospodarske nadmočnosti in s tem tudi pod svoj politični vpliv. Še prav posebno pa je nevaren ta mednarodni velekapital za majhne narode, kadar se vrine v trgovino. Kajti, dokler se udeležuje le v industriji, opravlja še kolikor toliko koristno delo v deželi, ki je kapitalno revna; če pa se plasira v trgovini, potem je njegova vloga samo parazitska, ko uživa velikanske koristi, ne da bi kaj dajal, razen tu in tam nekaj davkov, ker ne okleva, da se poslužuje tudi najbolj koruptnega dejanja, samo da se reši davčne dolžnosti.

To je razlog, da pomeni posebno za majhne narode tuji velekapital, če se vsidra v trgovini, težko gospodarsko nesrečo, ker uničuje domačega nacionalnega trgovca in podjetnika. Imajoč na razpolago velika sredstva ter prihajajoč iz države z velikim kapitalom in močno industrijo, more nabavljati blago po vsaki ceni, ki mu konvenira in brez ozira na njeno kakovost. Poslužuje se izkušeni velike in senzacionalne reklame ter vabi v njo k sebi odjemalce iz vrst domačega prebivalstva, ker misli to prebivalstvo, da dobi tu blago mnogo ceneje kakor pa pri domačem trgovcu. Odjemalci ne vedo, da so bili prikrajšani, ker so dobili slabšo mero, slabšo kakovost itd. V vsem tem je vzrok, da se je začela tako ostra borba proti tvrdki »Ta-Ti«, ker se je izkazalo, da je njeno poslovanje škodljivo za domačega trgovca detajlno.

Ne dogaja pa se vse to samo pri nas. Tudi v drugih državah, ki jih

dosedaj še niso osrečile veleblagovnice s svojo navzočnostjo, se sedaj skušajo etablirati veleblagovnice. Tako na primer v najnovšem času na Madžarskem. Velika tuja finančna skupina namerava v Budapešti odpreti veliko veleblagovnico. Najprej seveda v Budapešti, potem pa tudi v drugih mestih Madžarske, čisto tako kakor »Ta-Ta« pri nas, ko je po otvoritvi veleblagovnic v Beogradu skušala otvoriti veleblagovnico tudi v Zagrebu, nakar bi otvorila svoje podružnice tudi v vseh večjih in manjših mestih Jugoslavije. (Kakor smo poročali v prejšnji številki »Trgovaškega lista«, se ustanovitev podružnice »Ta-Te« v Novem Sadu že pripravlja.)

Madžarska dosedaj ni poznala veleblagovnic. Kakor hitro se je izvedelo, da se namerava ta nepoznana cvetka naseliti tudi na Madžarskem, takoj so složno nastopili ne samo v Budimpešti, temveč v vsej Madžarski gospodarski ljudje ter protestirali proti nameravani otvoritvi veleblagovnic. Odločno so zahtevali, da se te ne smejo dovoliti niti v Budimpešti niti v katerem drugem madžarskem mestu. V tej akciji proti veleblagovnicam so se složno podpirali vsi gospodarski sloji Madžarske ter so začeli prirejati po vsej Madžarski

protestne skupščine. Pripomniti je treba, da pri tej akciji ne sodelujejo samo trgovci, temveč tudi industrialci in obrtniki in tudi vse industrijske in obrtniške zbornice.

Ta primer Madžarske mora biti še enkrat dokument za naše odločilne činitelje, da tudi pri nas znova in v resnici prepovedo veleblagovnice. Če so te škodljive za Madžarsko, če se te ne dovolijo v Budimpešti, ki je vendar milijonsko mesto, potem morajo biti še bolj pogubne za našo nacionalno trgovino, zlasti za detajlno. Kajti veleblagovnice se ne zadovoljujejo samo s tem, da prodajajo blago v dotičnem mestu, temveč s pomočjo reklame nabirajo odjemalce iz vseh krajev ter jim pošiljajo blago po železnici ali po pošti, v kateri koli količini žele. To blago pošiljajo veleblagovnice podeželskim odjemalcem tudi brez ozira na to, kakšno blago si žele ali živila ali porcelansko in stekleno blago ali železino, vrvarske ali katere druge predmete. Zato je velikanska zmeta, če mislijo podeželski trgovci, da se njih veleblagovnice ne tijejo. Veleblagovnica izpodriva vse ter tih, toda zanesljivo odzema odjemalce vsem. In tudi domači industriji, ker veleblagovnice prodajajo predvsem vedno le tuje izdelke!

Nelegalna trgovina uničuje legalno

Bukova drva bodo v Beogradu po 190 do 200 din meter

V nedeljo so imeli beograjski trgovci s kurivom sestanek, na katerem so razpravljali zlasti o cenah drv v sedanji sezoni. Kakor na vsakem sestanku trgovcev s kurivom, pa naj bi bil ta kjer koli v državi, so morali tudi beograjski trgovci konstatirati, da propada legalna trgovina s kurivom, ker postaja konkurenca raznih nabavljalnih zadrug, železničarjev itd. vsak dan močnejša. Prav zgovorno govori o tem vloga, ki jo je poslalo združenje trgovcev s kurivom na beograjsko trgovinsko zbornico. Tako čitamo v tej vlogi tudi naslednje: »Poleg zadrug, ki se pojavljajo na beograjskem trgu v raznih oblikah in ki so si znale pridobiti razne beneficije, bodisi da imajo znižano prevoznino, bodisi da plačujejo manjše davke, je sedaj pritisnilo trgovce s kurivom še drugo zlo, in sicer brezpravna trgovina z železniškimi uputnicami, s katerimi se dovoljuje železničarjem do 90 odstotkov popusta

na železniški in rečni tarifi. Prevoznina pa je ena glavnih točk za določevanje cene drvam.«

V drugi vlogi naznanja združenje ministrstvu, da je bil na železniški postaji prijel neki svetnik ministrstva in neki gozdar, ki sta protipostavno prodajala drva, ki sta jih dobila kar cele vagone. — Proti takšnim »prodajalcem drv« seveda legalni trgovci ne morejo konkurirati.

Predsednik sestanka g. Mihajlovič je nato referiral o cenah v sedanji sezoni. Gozdna direkcija imovinske občine v Brodu je poslala okrožnico, s katero je povisala cene lesa za vse vrste. Po proračunu združenja bo plačal trgovec v Beogradu za kub. meter drv 174 din. Podrobni račun za ceno drv je naslednji: Brodska občina zahteva za kubični meter 115 din. Prevoz iz Pleternice do Beograda velja 32 din, občinska trošarina za en meter 1 din, prevoz od železniške postaje do skladišča 8

din, cepljenje drv 7 din in prevoz od skladišča do stanovanja kupca 10 din. Skupno torej bo veljal trgovec kubični meter drv 174 din. Pri tem pa režijski stroški in davščine sploh niso vštete.

Beograjski trgovci s kurivom torej ne bodo mogli bukova drva prodajati ceneje ko po 190 do 200 din za kubični meter.

Pri tej priliki bi omenili še tole: Silno rado se govori, da so privilegiji zadrug tudi socialno upravičeni. Toda ravno najbolj revni sloji prebivalstva niso včlanjeni v zadruge in zato bodo baš najbolj revni sloji morali kupovati najbolj draga drva. Nikdar pa še nismo slišali, da bi zadruge v zahvalo za svoje privilegije poklonile revežem nekaj vagonov drv ali premoga. Tudi za reveže morajo dati trgovci, ki jih privilegiji zadrug uničujejo. Pa bi še kdo hotel zagovarjati te privilegije kot etične!

Apel novinarjev na podjetja v Sloveniji

Da krijejo izredno visoke stroške svojega razstavnega kataloga, ki bo s svojo popolno bibliografijo slovenskega novinarstva ter drugim materialom pomenil resnično kulturno dejanje, so se slovenski novinarji obrnili samo na večja podjetja Slovenije s povabilom, da inserirajo v tem katalogu.

Ne glede na to, da bo imel razstveni katalog trajno vrednost in bo zaradi tega tudi vsak oglas v njem zelo uspešen — saj bo katalog natisnjen v veliki nakladi, z izredno zanimivo vsebino in se bo prodajal po zelo nizki ceni, čeprav bo obsegal nad 300 strani in bo bogato ilustriran — so mogli slovenski novinarji tudi iz drugih razlogov pričakovati, da se bodo vsa podjetja njihovemu vabilu rada odzvala. To tem bolj, ker vendar vsa naša podjetja vedo, da so mogla vedno računati na to, da bodo novinarji branili njih interese in da bodo tudi še nadalje navezani na pomoč slovenskega javnega mnenja.

Slovenski novinarji so morali v tem večji meri računati na ugoden odziv naših gospodarskih krogov, ker še nikdar niso nadlegovali nobenega slovenskega podjetja s kakšno prošnjo. Slovenski novinarji so morali glede na to, da bo razstveni katalog podal tudi revijo vseh pomembnejših podjetij Slovenije, upravičeno pričakovati, da bo vsako podjetje smatralo za svojo čast, da je v tej reviji zastopano.

Da se ta cilj doseže, apelirajo slovenski novinarji nujno na vsa večja podjetja Slovenije, ki se njihovem vabilu še niso odzvala, da store to takoj, ker je katalog že v tisku in da pošljejo besedilo svojega inserata na naslov: Jugoslovansko novinarsko združenje, sek. cija Ljubljana.

Upamo, da ne bo nobeno pomembnejše podjetje Slovenije tega apela novinarjev prezrlo.

Sejmi in razstave

12. oktobra bo otvorjen v Rio de Janeiro X. mednarodni velesejm. Gospodarski ljudje, ki bi se zanimali za ta velesejm, naj se obrnejo na konzulat brazilske republike v Beogradu, Vlakovičeva ulica 5.

Zopet brezuspešna licitacija

Kabel iz Maribora se mora že enkrat položiti

Licitacija za nabavo kabla Maribor—Beograd je bila zopet popolnoma brezuspešna. K licitaciji ni prišel sploh noben ponudnik, med drugim tudi zato, ker je morala biti vsaka ponudba kolkovana s 25.000 din. Tudi velike firme na vse zadnje nimajo dovolj denarja za razmetavanje jurjev.

Navajajo pa se tudi drugi vzroki za neuspeh licitacije. Naj se je licitacija ponesrečila že zaradi teh ali onih vzrokov, vseeno noben teh vzrokov neuspeha licitacije ne more opravičiti. Kajti vse naše gospodarstvo nujno potrebuje novi kabel in z njegovim polaganjem bi se že davno moralo pričeti. Mi z odlaganjem licitacij ne kaznujemo tujih tvrdk, temveč sebe, ker moramo še naprej prenašati telefonsko mizerijo, ki duši vse naše gospodarstvo.

Danes je zveza Maribora, Celja, Ljubljane in vse Slovenije z Beogradom tako škandalozna, da mora že človeka miniti vsaka potrpežljivost. Tudi Beograd to zelo občuti. Zato ne gre, da bi se vprašanje polaganja kabla iz Maribora v Beograd odlagalo še naprej. Potrebno je zato, da se sestavijo pogoji za licitacijo tako, da bodo varovani državni interesi, a da se tudi tujim tvrdkam ne vzame vsaka volja za udeležbo pri licitaciji.

Če pa gospodje, ki sestavljajo licitacije, takih pogojev ne znajo najti, naj pa gre do in se umaknejo sposobnejšim. Zaradi birokratičnega cofa pa naše gospodarstvo res ne more še nadalje prenašati sedanje telefonske mizerije!

Pred sestankom trgovinskih zbornic v Bukarešti

V smislu sklepa Gospodarskega sveta Balkanske zveze v Atenah bi se morali sestati odbori trgovinskih zbornic držav Balkanske zveze dne 27. septembra v Bukarešti. Konferenca zbornic bi trajala tri dni. Na konferenco bi bilo povabljenih po 12 delegatov iz vsake države. Poleg tega pa bi na konferenci sodelovalo še večje število strokovnjakov.

Kakor poročajo iz Bukarešte, je tamošnja zbornica določila dnevni red konference takole: 1. organizacija servisa pri trgovinskih zbornicah na enotni podlagi, da bi se olajšala trgovinska zamenjava med državami Balkanske zveze. 2. Proučevanje trgovinske zamenjave med vsemi štirimi državami ter sklenitev novih določb, da bi se ta zamenjava povečala. 3. Priznanje medsebojnih ugodnosti. 4. Organiziranje enotnega gospodarskega sistema za olajšanje zunanje trgovine med državami Balkanske zveze. 5. Organizacija trajnega sodelovanja trgovinskih zbornic vseh balkanskih držav.

Uradni krogi pripisujejo konferenci veliko važnost ter so prepričani, da bo konferenca mnogo pripomogla k ugotovitvi medsebojnih trgovinskih in gospodarskih zvez med državami Balkanske zveze.

Bengalija je dežela,

za katero se moramo prav posebno zanimati. Tam namreč orjejo ledino sinovi našega naroda, ki jim je na tem območju poverjeno misijonsko delo. Ko je jeseni leta 1935. obiskal te kraje znani potnik dr. Svetozar Ritig iz Zagreba, ni mogel dovolj prehvaliti velikega dela, ki so ga naši misijonarji izvršili v teku par let. Opisal je to v posebni knjižici »Obisk v Indiji«. Naši misijonarji bodo letos na jesenskem ljubljanskem velesejmu od 1. do 12. septembra vsej jugoslovanski javnosti pokazali uspehe svojega dela. Ob svojem težkem delu pa so zbirali dragocene stvari na raznih svojih postojankah v

Indiji, ki so jih poslali v Ljubljano in tako obogatili z dragocenimi prispevki naše domače etnološke zbirke. Vse te dragocene redkosti boste videli na etnološko-misijonski razstavi Indija.

Razstave pohištva in stanovanjske opreme

na ljubljanskem velesejmu so že tako ukoreninjene in na dobrem

glasu, da si jih ogleda vedno dovolj interesentov. Ravno po ljubljanskih pohištvenih razstavah na velesejmu se je razširil sloves naših pohištvenih izdelkov, ne samo po celi Jugoslaviji, ampak tudi preko njenih meja. Tudi na jesenskem ljubljanskem velesejmu od 1. do 12. septembra bo zopet prirejena revija pohištva in druge stanovanjske opreme.

Na državni trgovski akademiji v Ljubljani

bodo popravni, razredni in dopolnilni izpiti od 25. avgusta do 1. septembra po vrsti, kakor je razglašeno na uradni deski. Prijave za vpis v I. razred sprejema direktor od 23. do 28. avgusta med 9. in 12. uro. V vse razrede se vpisuje 1., 2. in 3. sept. od 9.—12. ure. Podrobnosti na uradni deski.

Politične vesti

Predsednik francoske vlade Chauvets je dal novinarjem za jugoslovansko javnost daljšo izjavo o francosko-jugoslovanskih odnosih. Dejal je, da ti odnosi zaradi nekkih tujih vplivov niso trpeli. Nato je dostavil, da Francija v polni meri spoštuje svobodo akcije jugoslovanske vlade, vendar pa iskreno želi, da se jugoslovanski narod ne oddalji v svojih občutkih od francosko-jugoslovanskega prijateljstva. Prepričan je, da je tako za Jugoslavijo kot tudi za države, ki so nje prijateljske, morda pa tudi za vso Evropo, največje važnosti, da se Mala antanta ohrani, Veruje v koristnost MA ter je prepričan, da bo bodočnost prepričala vse zainteresirane države o njeni neobhodni potrebnosti.

Ministrski predsednik Chamberlain pripravila rekonstrukcijo svoje vlade. Namerava povabiti v vlado kot ministra brez portfelja tudi Lloyd Georgea in Churchilla, da bi dobila njegova vlada značaj vse-nacionalne vlade. Ta naj bi pred zunanjim svetom poudarila popolno enotnost angleškega naroda. V novi vladi bi vodil zunanjo politiko sam Chamberlain, dočim bi Eden prevzel kolonialno ministrstvo.

Na Poljskem pride v kratkem do rekonstrukcije vlade. Ministrski predsednik Sladkowski bi zopet prevzel vojno ministrstvo, njegov naslednik pa bi postal pravosodni minister Grabowski. Kot kandidat za ministrskega predsednika pa se imenuje tudi polkovnik Koc.

Kitajski zunanji minister je izjavil, da se nahaja Kitajska v resnici v vojnem stanju z Japonci in da za Kitajsko ni druge rešitve, kakor da se z oboroženo silo upre Japonci, ki neče spoštovati kitajske suverenosti. Kakor hitro bo Kitajska izvojevala svoje pravice, bo tudi z lahkoto sklenila sporazum z vsemi evropskimi silami, ki itak ne iščejo kitajskega ozemlja.

Lloyd George opisuje japonske namene takole: Po znani Ezopovi basni, ko valj volk vso odgovornost za katastrofo na svojo žrtev, postopa tudi Japonska. Polagoma je s tem ciničnim izgovorom odtrgala Kitajski Mandžurijo, nato Džehol, nato Tjencin in Peking in sedaj bi se Sangaj itd. Tako bi štela Japonska 300 milijonov ljudi in mogla bi začeti pohod na zapad ko nekdanji Džingiskan.

Kitajski finančni minister Kung je izjavil, da vodi Japonska vojno proti Kitajski le zato, da bi jo prisilila v boj proti sovjetom. Glavni cilj Japonske je vojna proti Rusiji. Kitajska pa hoče živeti z njo ko z vsemi drugimi v miru.

Poveljstvo kitajskih čet pred Sangajem bo prevzel sam Čang-kašek. Kitajci imajo pred Sangajem 13 divizij ter se silno hrabro bore. Japonci morajo pošiljati vedno nove čete, a vendar ne morejo zlomiti kitajskega odpora, nasprotno so dostikrat potisnjeni celo v defenzivo. Značilen za fanatizem, s katerim se bore zlasti kitajski študenti proti japonski invaziji, je napad dveh študentov na japonsko križarko »Isuno«. V čolnu sta se neopaženo približala križarki, nato pa spustila proti njej dva torpeda, od katerih je eden ladjo zadel in je ta morala artiljerijski zaporni ojenj na kitajske čete ustaviti, kar so te tudi izkoristile in zopet zavzele izgubljene položaje. Študenta sta se ranjena sicer rešila na obalo, potem pa sta izgnila.

Japonska je odredila splošno mobilizacijo ter se pripravila na dolgotrajno vojno. Japonci pravijo, da so prazne vse nade na finančni in gospodarski polom Japonske. V sredo se sestane japonski senat in skupščina, ki bosta sprejela vse potrebne sklepe, da dobi Japonska potrebna sredstva za vojno.

Japonska pošilja pospešeno na Kitajsko nove čete. Tako je samo en dan prišlo v Tjencin 60 vlakov s 30.000 japonskimi vojaki in velikim vojnim materialom.

Zastopniki velesil so tako v Nankingu ko tudi v Tokiu protestirali proti bombardiranju Sangaja in mednarodnih koncesij. Kitajci so se nato opravičili.

Mandatna komisija Zveze narodov je dokončala svoje delo glede predloga o delitvi Palestine. Kakor vse kaže, se bo komisija izjavila proti delitvi Palestine.

Ofenziva Francovih čet proti Baskom je bila uspešna, da je bila njih fronta na štirih mestih predrta.

V Iraku je izbruhnila revolucija. Povod je dal umor diktatorja Bekirja Sidskija. Vse zveze z Irakom so pretrgane. Uporniki so baje gospodarji položaja.

Upor Kurdov v Siriji še ni udušen. Ker je upor organizirala nekatja velesila, so začele francoske oblasti strog nadzirati vse tuje.

Tehnični in poslovni napredek

Zanimive ugotovitve italijanskega ekonomista

II.
(Konec.)

Spremembe in preobrazbe v industriji se ne dajo ločiti od dinamizma, gibčnosti, s kakršno napreduje moderna družba. Zato so prevrati, povzročeni s tem, vsaj sorazmerni z naglico, kako nastajajo. To velja za spremembe v uporabi tvarine, v načinu proizvodnje ali gradnje in v razmerju med strojnimi in ročnim delom.

Večina teh sprememb je zložna trajna in zvišuje potrebo po nekaterih pridobitnih napravah, ki ni uravnana s padcem povpraševanja po drugih potrebščinah. Tako ne nastane poleg nove večje proizvodnje drugod zastoj. Dosedanje pridobitve tehnike so vzgajale s tega vidika več novih industrij kot pa so starih zatrle.

Važen pa je vpliv strojev in popolnjenega izdelovanja na zaposlitev. Človek dela manj sam in vedno več s pomočjo orodja in tako valovi potreba delove moči in se spreminja po količini in kakovosti. Ljudje, ki so bili popolnoma sposobni za delo svoje stroke, postanejo nakrat nemogoči, njihovega delovnega prostora ni več, vse pridobljene dragocene sposobnosti izgube vrednost in sami so postali odveč, razen če se priuče nove stroke, za katero imajo tudi zmožnosti. Raba strojev lahko kratkoma poenostavi in olajša delo ter zmanjša število potrebnih delovnih rok in ur, ne da bi povzročila tudi vidno novo povpraševanje po delavcih. Zato se toži, da stroj uničuje poklic, ker ogroža delavca.

Lahko se delo spremeni v delno izdelavo ali pa v dodelavo končnega izdelka za novo industrijo, kakor v stavbarstvu beton odganja tesarje, in največkrat odpade srednji delavec. Za ureditev tega toka je preveč ovir in te še povečujejo različne zahteve, telesne in umske, čisto pa postane zaposleni delavec avtomat. Res je pravilna opazba angleškega ekonomista Marshalla, da stroj zahteva splošno inteligenco bolj ko ročno spretnost in tudi bolj združuje ko razdeljuje delo, n. pr. v predilni in steklarski industriji, toda vendar rastejo še bolj zahteve splošne spretnosti, kot pa posebne in ročne, tako da je olajšan le prehod starejših delavcev v vodoravni črti. To se vidi posebno v modernih industrijah, kakor v elektrotehnikah in avtomehaniki, kjer se je prenavljanje osebja zastavilo, čeprav se uvajajo vedno nove metode. Stari način priprave namreč tu ni uporaben, vsak se priuči novosti v kratkem času.

Razvoj tehnike in družbene organizacije je prišel že na tako stopnjo, kjer odpovedo vse stare primere. Zahteve so nove. Vprašanje je le, ali je to raven napredek kot količinski razvoj ali pa postaja nekje že kakovosten, kvalitativen.

Mehanizacija delavnic, serijska proizvodnja in delitev dela za najenostavnejše operacije povečujejo zaposlitev žensk. Vojna je to pospešila. Povečali so se upravni, dopisni in zastopniški posli, zato raste število uradnikov in zlasti ženskih služb. Trgovina se je zelo razčlenila, mnogo je novih vrst predmetov in bazarji so z enotnimi

cenami revolucionirali nadrobno trgovino. Nastaja poklic specialistov, posebno reklamnih. To so znaki novih problemov v družbi.

Če ne bi bilo nobene spremembe v temeljih gospodarstva, najbrže tudi ne bi nastopali reformatorji z načrti, kakor so: usmerjano gospodarstvo, boljševiska petletka, ostvaritev korporativne države, Rooseveltov poskus.

Svetovni trg je bil še pred dvajsetimi leti neskončen ocean, kamor so se prelivala vode krajevnih trgov. Vsi trgi so zdaj pod nadzorom in se merijo z ljubosumno natančnimi merami, da ne hranijo več presenečenj. Nič več ni brezbrežnih obzorij, kjer naj bi bile nove možnosti za razne tekmece, in akademične diskusije je konec. Zdaj gre za **ustavljanje preneglega razvoja v enem in za pospeševanje v drugem družbenem področju.** Zato so postale privlačne formule načrtnega gospodarstva, da bi se popravilo ravnotežje in preprečilo križanje sil.

Postopno gibanje med množicami meznega delavstva, v katerem so se spremenila razmerja med specialisti in težaki, uradniki in delavci ter tudi pojmovanje specializacije, je dalo novo delovno razmerje.

Racionalizacija povzroča sama svoje spremembe, n. pr. svoj način dela in organizacijo dela (taylorizem). Kako iz tega procesa izpadle delavne moči zaposliti v drugih ali novih industrijah?

Po dolgotrajnosti in dinamizmu učinkov, ki jih ima tehnični napredek, so za moderno analizo gospodarstva važni novi elementi, tako da je Lederer podčrtal vlogo tehničnega ritma na delovnem trgu. Priznava je (po Schumpeterju, Rounatianu), **da se tehnični ritem spreminja s fazami gospodarskega cikla.** Tehnični ritem je v prosperiteti močnejši, v depresijah slabotnejši.

Za uvedbo novot je odločilno razmerje med višino mezd in pa cenami izdelkov (korist). Res pa je v depresijah realna mezda zelo visoka. Kako si to razlagamo?

V svobodnem gospodarstvu povzroči vsaka važna novost visoko število osebja, ker hoče podjetnik ob nižanju cen predmeta zvišati količino ali prodajo. Ali ne nastaja iz tega brezposelnost v drugih industrijah? Ali more to urediti dirigirano gospodarstvo?

Tehnični napredek se kaže v zvišanju glavnih stroškov industrijske produkcije in povzroča neko trdoto v mehanizmu cen. Podprejo pa to trdoto še zveze industrij izza depresije. Ali ni ta trdota vzrok brezposelnosti?

Tehnični napredek kot nov stroj ali nova industrija ima vedno za posledico tudi **kvalitativne spremembe** in sicer prav v iskanju ali izločanju delavstva. Ali se celotna stopnja kvalifikacije znižuje ali zvišuje? Ali lahko razločimo različne glede na starost in spol delavstva po raznih skupinah? In kako se kažejo razlike v meznih razlikah? Vprašati pa moramo tudi, kako vplivajo te razlike na končno razširitev nove tehnike, kako na izbiro poklicev pri mladini in ali ne povzročajo vse to še

večje nestalnosti prav za kvalificirano delavstvo.

Celokupnost in prepletenost sodobnega industrijskega sistema rodita v razmerju s tehničnim napredkom vedno večje število neznanck. Čeprav nismo zelo občutljivi za trpljenje in vznemirjenja naših bližnjih, se vendar ne moremo otresti tesnobe občutka ob pogledu na ogrožene in nezavarovane rokodelce, ki bi jim morala tehnika olajšati življenje.

Vendar pa ne smemo precenjevati gospodarskih hib našega časa. Večina izmed njih so in so bile potrebne slabe strani napredka, a nobena doba ni imela toliko poguma, da bi jih do tal preskusila, kot naša. Zakaj bi se torej mučili s pesimizmom in obupom?

Od nekdanjega strahu, ki je gojil družbene boje, smo se povzpeli do skoraj soglasne zavesti, da mora biti naš skupni smoter obče blagostanje, zlasti pa mora biti to smoter vseh vlad. Logična posledica tega spoznanja je, da je prva naloga vsake družbe: zagotoviti obstanek vseh državljanov **proti mrtvemu naključju**, za katerega posameznik ni odgovoren in ki ga sam ne bi mogel zmagati. Noben resen mislec se ne bo vdal blaznosti, da bi poskušal z enim samim udarcem obnoviti harmonijo in blagostanje ali prosperiteto v družbenem sistemu.

Skrajšanje delovnega časa z istočasno uradno določeno minimalno mezdo lahko dvigne splošno stanje zaposlitve. Taki ukrepi bi zboljšali razmere. Vprašanje pa je, ali naj prepustimo družbo zastoj. Boljše je tvegati še večjo razgibanost in še večja nasprotja, tudi če bi nam vsa domišljija ne mogla pokazati še ne vidnih smotrov.

Evropski kartel hoče znižati ceno naše železne rude

Za nedeljo je bila sklicana seja I. R. E. G. (Internationale Rohstoff-Einkaufs - Gemeinschaft), da sklepa o cenah surovin, ki jih potrebuje železna industrija. Seja je bila sklicana na zahtevo češkoslovaških in madžarskih topilnic, ki hočejo, da bi odkupovale našo železno rudo namesto po 100 po 85 do 87 din za tono. Skupno bi hotele češkoslovaške in madžarske topilnice nakupiti pri nas 30.000 vagonov železne rude. Pogajanja so že ugodno napredovala, nakrat pa so se čl. in madžarske topilnice uprle, da bi plačevale našo železno rudo po 100 din, čeprav odgovarja ta cena mednarodni ceni železne rude in čeprav smo mi po tej ceni že prodali Romanum 10.000 vagonov. Dosedaj je veljala železna ruda 78 dinarjev franko rudnik, ker pa se je mednarodna cena zvišala za 22%, bi morala znašati cena v bodoče 100 din.

Vsekakor je zanimivo, da skušajo češkoslovaške in madžarske topilnice složno znižati ceno naše železne rude.

Vsak trgovec mora biti naročnik „Trgovskega lista“

Zgodovina industrije Beograda

Velikanski privilegiji so omogočili njen nastanek

V avgustovi številki »Metalurgije« je objavil dr. Stevan Popović, tajnik industrijske zbornice v Beogradu, daljši članek o razvoju beogradske industrije.

Še v začetku 19. stoletja ni imel Beograd niti enega industrijskega podjetja, kajti turško gospodstvo in neprestane borbe Srbov za osvoboditev izpod turške oblasti so onemogočale razvoj industrijske delavnosti. Zanimivo je, da je bilo prvo podjetje, ki bi se tisti čas moglo imenovati industrijsko, majhna »topolovnica«, ki so jo zgradili l. 1810. v Beogradu Karadžordjevi vstaji in ki je služila za izdelavo in popraviljanje topov. To je bila matica podjetja, ki so ga pozneje prenesli v Kragujevac in ki danes kot Vojno-tehnični zavod zaposluje 7—8 tisoč delavcev.

Leta 1830. je bila ustanovljena tovarna za proizvodnjo lima, ki deluje še danes. Po 18letnem presledku je dobil Beograd l. 1848. svoje drugo večje privatno podjetje, in sicer je dobil neki N. Kotula za 14 let izključno pravico za izdelavo sveč in mila. L. 1850. je zgradila država na Topčideru tovarno za izdelavo vojaškega sukna in oblek, istega leta je začela delovati tudi »Kneževa pivara«, dve leti kasneje pa parni mlin, ki ga je zgradil knez Aleksander Karadžordjević.

Ko so Turki dokončno zapustili deželo in srbska mesta, so postali tudi pogoji za razvoj industrije ugodnejši. Prva pošta je bila otvorena že l. 1848., prvi brzojavni urad pa l. 1855. Začel se je organizirati tudi kreditni posel in je bila l. 1862. ustanovljena Uprava fondov. Prvi privatni denarni zavod je bila l. 1869. ustanovljena »Prva srpska banka«, pri kateri pa je bila polovica kapitala tujeja izvora. Leta 1883. je bila ustanovljena Narodna banka, ki je dala močan polet organizaciji kredita. Prva železnica, ki je zvezala Beograd z Evropo in notranjo Srbijo, je stekla l. 1884.

S tem je bila dana podlaga za ugoden razvoj industrije, ki jo je tudi država od vsega početka izdatno podpirala in pri njeni izgradnji sodelovala. Tako je bil l. 1873. izdan zakon o podpiranju industrijskih podjetij, ki je bil z različnimi carinskimi, davčnimi in drugimi ugodnostmi pravi mejnik v razvoju srbske industrije. Že 20 let po izdaju tega zakona je imel Beograd okoli 20 raznih industrijskih podjetij, v katerih je bilo investiranih okoli 5 milijonov din, zaposlenih pa okoli 500 delavcev. Sicer je imela ta industrija le lokalni pomen in so bila njena podjetja prav za prav le povečane obrtne delavnice. Za industrijo se je začel zanimati domači trgovski kapital, prebivalstvo pa se je navadilo na domače proizvode. Leta 1893. je zgradila belgijska družba v Beogradu električno centralo.

Velikanski privilegiji za nove industrije

Kako je podpirala država izgradnjo srbske industrije, nam najbolj kaže l. 1898. izdani drugi, izpopolnjeni zakon o podpiranju domače industrije, ki med drugim določa:

1. osvoboditev od carin in vseh carinskih taks za uvoz strojev, njihovih delov, orodja in vsega drugega, kar služi za opremo podjetij, kot tudi za uvoz surovin in polfabrikatov, ki jih ni v zadostni množini doma;
2. osvoboditev od neposrednih davkov, obrtnih davkov in vseh državnih, okrožnih, sreskih in občinskih davkov;
3. dovoljenje za sekanje potrebnega lesa v državnih gozdovih;

4. prvenstveno pravico pri preskrbi vode iz rek, potokov in slapov in brezplačno pridobivanje kamenja, peska itd. iz državnih in občinskih zemljišč;

5. dodelitev brezplačnih državnih zemljišč za gradbo podjetij in dobavljanje premoga iz državnih rudnikov po režijski ceni;

6. brezplačno dodelitev državnih in občinskih zemljišč za graditev železnic, potov, vodovodov in kanalov, ki jih potrebujejo podjetja;

7. 15%ni popust pri železniških tarifah pri izvozu proizvodov;

8. državne, okrožne, sreske in občinske potreščine se morajo nabavljati pri domačih podjetjih, čeprav bi bile njih cene za 10% višje, kot pa na tujih tržiščih.

Rezultati teh odredb so bili odlični, kar nam najbolj dokazuje statistika iz l. 1908. Beograd je imel tedaj že 52 industrijskih podjetij s kapitalom nad 25 milijonov dinarjev, zaposlenih delavcev pa je bilo nad 4000. Vrednost proizvodov je znašala več kot 30 milijonov din, t. j. nad polovico vrednosti celotne industrijske proizvodnje tedanje Srbije. Beogradska industrija je tedaj n. pr. producirala 66% celotne proizvodnje piva, njeni mlini pa 25% vseh mlevskih izdelkov. Istega leta (1908) je bilo v Beogradu ustanovljeno Uduženje srbskih industrijev, dve leti kasneje pa Industrijska zbornica. Mnogo je pripomogla k razvoju industrije tudi carinska vojna med Srbijo in Avstro-Ogrsko l. 1906., ki je osvobodila Srbijo gospodarske odvisnosti od sosedne države.

Ob izbruhu svetovne vojne je bila beogradska industrija baš v najlepšem razmahu. Ta razmah je vojna prekinila za 4 leta. Tovarne so mnogo trpele od sovražnih oblegovalnih topov, iz nekaterih pa

so po zavzetju mesta sovražniki odpeljali tudi stroje. Po končani vojni je bilo treba zato v marsičem začeti znova.

Z ustanovitvijo Jugoslavije je postal Beograd prestolnica trikrat večje države, njegovo prebivalstvo pa se je tudi s priključitvijo okolišnih krajev silno povečalo. Vse to je ustvarilo nove temelje za še hitrejši razvoj industrije, ki nam ga kaže naslednja tabela:

Podjetja	1919	1925	1927	1933	1935
mlinarska	2	1	2	2	2
mesarska	3	2	2	1	2
pivovarniška	2	2	2	2	2
sladkorna	2	4	4	4	5
kemična	7	5	10	21	17
tekstilna	8	14	23	20	22
lesna	7	10	10	13	12
keramična	13	10	13	16	12
kovinarska	14	24	29	32	30
papirna	4	2	5	6	6
usnjarska	—	7	8	7	9
steklarska	—	2	2	2	1
Električna centrala	1	1	1	2	3
Razna ind. podjetja	4	15	26	28	50
skupno	67	99	137	156	173

Kot vidimo, se je zelo povečalo število kemičnih, tekstilnih in kovinarskih podjetij. Glede kemičnih proizvodov je treba reči, da so jih morali preje večinoma uvažati iz inozemstva in ima zato ta industrija še velike razvojne možnosti. Isto velja za tekstilno industrijo, ker je bila Srbija glede porabe tekstilnih proizvodov v primeri z drugimi državami na zelo nizki stopnji in se bo poraba stalno dvigala. Kar se tiče kovinarske industrije je dobil Beograd po vojni razen tovarne za instrumente še tri tovarne za izdelavo avionov oziroma avionskih strojev.

Glede kapitala, ki je investiran v beogradske industrije, pravi dr.

Popović, da je težko z gotovostjo ugotoviti njegovo višino. Pravi pa, da obratujeta danes eno ali dve podjetji v Beogradu z večjim kapitalom, kot pa je bil n. pr. l. 1910. celotni kapital vse beogradske industrije. Vseh zaposlenih delavcev in nameščencev je sedaj nad 15.000 oseb, motorna pogonska sila pa razpolaga z 12.000 konjskimi silami.

S prikloplitvijo Zemuna se je beogradska industrija prav znatno povečala in je narasla za 40 podjetij, ki jih je treba prišteti k gornji statistiki, tako da se je povečalo število industrijskih podjetij v Beogradu na 224.

Podatki, ki smo jih navedli, pa ne dajejo popolne slike beogradske industrije, ker točne industrijske statistike še ni.

Med glavnimi ovirami, ki po mnenju dr. Popovića preprečujejo še večji napredek beogradske industrije, je v prvi vrsti dosedanja slaba industrijska politika beogradske občine, ki ima za posledico, da beži industrija iz Beograda v kraje, ki imajo več razumevanja za koristi industrijske delavnosti. Doslej so se celo beogradska podjetja zaradi tega selila v sosednji Zemun, kjer so našla boljše pogoje za razvoj. Sedaj pa, ko se je Zemun priključil Beogradu, bi bilo treba poskrbeti, da se to seljenje ne bo nadaljevalo. Električni pogon je mnogo predrag in skoraj onemogoča večjo industrijsko porabo. Tudi voda je predraga. Kar se pa tiče trošarinske tarife, tudi ni primerna, da bi se moglo razvijati v Beogradu gospodarstvo v večjem obsegu. Beogradska občina bi morala dati na razpolago večji teren, na katerem bi se zgradil industrijski del Beograda, ki bi moral biti opremljen z vsemi potrebnimi instalacijami in vodovodi. Dočim dobivajo gotova podjetja v notranosti države, pravi dr. Popović na koncu svojega članka, brezplačna zemljišča, ali pa samo za par tisoč dinarjev, morajo beogradska podjetja plačati samo za zemljišče toliko, kot stane celotno ostalo podjetje.

no zadružništvo vedno bolj birokratizira in da so najbolj uspešne baš one zadruge, ki so najbolj birokratizirane. Kje pa ostaja tu zadružna misel? In še polno drugih stvari bi morali konstatirati in potem bi se razgrnil pred njimi delovni program, ki bi v resnici zaslužil, da se za njegovo izvedbo store tudi največje žrtve in največji napori. Ta program bi bil zdrava agitacija za zadružništvo, ker bi pokazal kmetovalcem pot v novo blagostanje in ker bi jim pomagal s praktičnim delom in ne s frazami ter sanjami v bodočnost. Zadružništvo je praktična stvar, ne pa koketiranje z levičarsko filozofijo!

Vsako gibanje, ki hoče doseči resnične napredke, mora spoštovati tudi načelo avtokritike, da se vse slabe strani sproti odpravljajo in da pridobiva gibanje na svoji notranji moči. Iz sebe samo mora živeti, ne pa iskati vedno podpore v obliki raznih privilegijev na račun drugih. Samo to je moralno! Kdor pa živi od privilegijev in ki teh pustiti ne more, naj nikar ne deklamira o morali! Naj bi si gospodje to že enkrat zapomnili!

Napisali smo te odkrite besede, ker je postala že samohvala zagovornikov zadružnih privilegijev neokusna. In napisali smo jih brez ozira na to, če se bo sedaj udarilo po nas s staro neresnico, da smo nasprotniki zadružništva. Ne more nas ta kleveta spraviti s prave poti in še nadalje se bomo borili za to, da se bo naše zadružništvo pravilno in dobro razvijalo, kakor se je razvijalo v svojih početkih.

Zunanja trgovina

Novi albansko-italijanski trgovinski sporazum

Ker je bila v zadnjem času Italija v trgovinskih odnosih z Albanijo vedno pasivna, je italijanska vlada zahtevala, da se začne nova pogajanja, kako bi se to stanje odpravilo. Pogajanja so se nato tudi začela ter so bila sedaj ugodno rešena v italijanskem smislu. Albanska vlada bo izdala poseben dekret, s katerim bo dovoljen iz vseh drugih držav razen iz Italije, Združenih držav Severne Amerike in Grčije, ki so vse v trgovini z Albanijo pasivne, uvoz le po posebnem dovoljenju. Kontrolirali pa se bodo samo albanski uvozniki. Izvoz iz Albanije bo še nadalje prost. Seveda pa je vprašanje, če bodo druge države še hotele kupovati v Albaniji, če pa ne bodo mogle njej nič prodati. Popolnoma svoboden pa ostane še nadalje uvoz iz Italije, Združenih držav Severne Amerike in Grčije. Z novim kontroliranjem uvoza hoče albanska vlada doseči, da se dvigne italijanski uvoz in izravna njena trgovinska bilanca z Italijo.

Madžarska je odpravila vse omejitve za uvoz drv iz Jugoslavije.

Gospodarstvo Romunije se je letos znatno popravilo. Dočim je bilo lani vpisanih na novo v trgovinski register 3099 samostojnih trgovin in 467 trgovskih družb, je bilo letos samo v prvem polletju vpisanih 2000 samostojnih trgovin in 400 trgovskih družb.

Izvoz paradižnikov iz Bolgarske je končan. Po uradni statistiki je letos izvozila Bolgarska 1350 5tonskih vagonov svežih paradižnikov.

Po novi cenitvi madžarskega kmetijskega ministrstva bo znašala madžarska žetev 10,08 milijonov stotov pšenice, 6,43 rži, 4,76 ječmena, 2,43 ovsa in 27,27 milijona metrskih stotov koruze. Donos krompirja se cenil na 25,26, sladkorne repe pa na 10,27 milijona stotov.

barva, plesira in kemično snazi obleke, klobuke itd. Skrobi in svetlolika srajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna J.O.S. REICH

Poljanski nasip 4-6. Selenburgova ul. 8
Telefon št. 22-72.

Preveč samohvale — premalo avtokritike

v vrstah zagovornikov zadružnih privilegijev

Na zadnjem sestanku Glavne zveze srbskih kmetijskih združenj v Beogradu je bila sprejeta nekakšna deklaracija zveze, ki se glasi v svojih prvih točkah takole:

»1. Zadružništvo je družabno gibanje, ki edino more rešiti nacionalno vprašanje, urediti naše socialne odnose, regulirati odnose med delom in kapitalom in rešiti našega kmeta raznih oblik kapitalizma bilo posredniškega, kreditnega ali katere koli druge oblike.

2. Moralna plat zadružništva ostaja vedno osnova vsega zadružnega poslovanja. Namesto formalne morale, ki jo danes največkrat srečujemo v življenju, proklamira zadružništvo prava moralna načela, ki so v soglasju z besedami in delom posameznikov in zadružnih enot...«

Prepričani smo, da so gospodje, ki so to deklaracijo sestavili in tudi tisti, ki so jo odobrili, nanjo zelo ponosni. Če bi jo pa analizirali in do podrobnosti preudarili, potem bi se najbrže ustrašili, ko bi videli, kakšno kolobocijo so sprejeli. Kakor pa uči izkušnja, se bodo avtorji deklaracije zadovoljili s tem, da so zopet enkrat zajahali visokega konja in se počastili z največjo samohvalo, ne da bi seveda preudarili besed, ki so jih uporabljali. Zato naj nam bo dovoljeno, da namesto avtorjev mi nekoliko pregledamo to neverjetno deklaracijo.

Pri vsem spoštovanju do zadružništva je vendar silno pretirano

reči, da bo to rešilo vse naše nacionalno vprašanje, še bolj pretirana pa je trditev, da bo uredilo zadružništvo vse naše socialne odnose. Predvsem je nacionalno vprašanje mnogo širše od vsega zadružništva, da je zadružništvo le del, včasih tudi le skromen del vsega nacionalnega vprašanja. Pri staji skrajnega kolektivizma se udajajo sicer nejasni utopiji, da bi bila vsa država ena sama zadruha, toda konkretizirati tega ideala ne morejo. Še bolj pretirana je trditev, da bo zadružništvo uredilo odnose med delom in kapitalom. Kakšen vpliv pa imajo vendar vse naše zadruge na meze, ki jih plačujejo tvornice delavcem? V industriji zadružništvo niti ne sega, še manj pa v odnose posestnika in kmetijskega delavca. Vendar si gospodje ne domišljajo, da je naš kmet antikapitalist, ki bi pustil, da se zaradi katere koli doktrine njegove lastninske pravice okrnejo. Seveda ne manjka v deklaraciji tudi beseda o rešitvi kmeta pred vsakim izkoriščanjem kapitalizma, celo posredniškega in kreditnega. Ali morda hočejo gospodje s tem reči, da bodo zadruge posojale kmetom denar zastonj, nabavljale zadruge pa brez vsakega posredniškega dobička delile svojim članom blago? Kje pa bodo kreditne zadruge jemale denar za tako altruistično posojanje denarja? In kje bodo dobivale nabavljale zadruge denar za svoje milijonske fondе?

Nič višja tudi ni beseda o for-

malni morali. Prav lepo je, če hočejo avtorji deklaracije doseči, da bodo dejanja vseh ljudi v skladu z njih besedami, toda bojimo se, da bi dosledna izvedba tega načela zelo zmanjšala število zadružnih voditeljev. Sicer pa to načelo sploh ni nobena posebnost zadružništva, temveč splošno moralno načelo, ki ne priznava nobene dvojne morale. Ali te res med zadružniki nič ni?!

Mnogo bolje in koristneje bi storili avtorji te nesrečne deklaracije, če bi raje pogledali malo nazaj na pot, ki jo je zadružništvo prehodilo, na uspehe, ki jih je doseglo, a tudi na neuspehe, ki jih je pretrpelo. Namesto večne samohvale, namesto visokega deklariranja naj bi se raje malo poslužili avtokritike ter resno povedali svojim članom, kako je danes z zadružništvom.

In če bi to storili, potem bi morali konstatirati, da je zadružna moralna na celi črti silno nazadovala. Konstatirati bi morali, da so kreditne zadruge zbrale ogromno denarja, v resnici rešile kmeta pred oderuhi, da pa zbranega denarja niso znale uporabiti za dvig kmetijstva, temveč ga uporabile čisto kapitalistično, da so ga naložile v banke. In nadalje bi morali ugotoviti, da še vedno niso znale zadruge rešiti vprašanja izvoza kmetijskih pridelkov in da še danes izgublja naš kmetovalec milijone in milijone, ker ni to vprašanje urejeno. Morali bi nadalje konstatirati, da se zlasti nabavljal-

Boj za surovine

Pomen surovin v bodoči vojni

Ko so l. 1916. nemške podmornice vedno občutneje ogrožale dovoz vojnega materiala in živili iz čezmorskih držav antantnim državam, je izjavil maršal Foch: »Vsaka kaplja nafte je toliko vredna ko kaplja človeške krvi!« Clemenceau pa je brzojavil l. 1917. Wilsonu: »Če odpove dovoz nafte, je pričakovati, da se bo vojna za antanto neugodno končala.« Ta dva izreka dovolj jasno izpričujejo važnost vprašanja surovin, posebno pa nafte v svetovni vojni.

Odtlej pa so zrastle gigantske armade s svojim strojnimi orožjem, tanki, avtomobili in letali. Zrasla pa je tudi ogromna potreba po mineralnih surovinah. Bodoča vojna bo totalna vojna, ki bo vključila v borbo tudi zaledje in njegovo prebivalstvo; bodoča vojna ne bo več le borba dveh sovražnih vojsk, marveč bo borba narodnih gospodarstev, industrij, tehnikov in iznajditeljev. V bodoči vojni bo zmagal tisti, ki ima surovine.

Množina porabe surovin v bitkah bodoče vojne se da na podlagi izkušenj iz svetovne vojne le približno določiti. Važna za take kalkulacije bo tudi sedanja vojna v Španiji. Strokovnjaki računajo, da bi porabila moderna divizija (približno 10.000 pušk, 700-800 lahkih in težkih strojnič, 80-100 lahkih in težkih topov, 20-30 tankov in 10-15 letal) v enem dnevu bitke približno 150 ton municije, vendar je ta cenitev zelo nizka. Velesila z armado približno 250-300 divizij in 6000 letal bi po teh računih porabila v petdnevni bitki okoli 200.000 ton municije in kakih 500.000 letalskih bomb vseh velikosti. Ker pa odločitev nikakor ne bo padla v petih ali desetih dneh, in se bodo take bitke večkrat ponavljale, si iz tega lahko le prav megleno predstavljamo, kako ogromne količine materiala in surovin bi požrla bodoča vojna. Zato je razumljivo, da si ravno države z velikimi armadami tako zelo prizadevajo, da bi prišle do surovin oziroma do kolonij, ki pridelujejo surovine, ali pa se s kopičenjem zalog, iznajdbami nadomestkov za surovine, predelavo izrabljenega materiala itd. skušajo kolikor mogoče osvooboditi od uvoza surovin za primer vojne.

Razdelitev surovin na posamezne kontinente kaže, da poseduje Amerika približno 31, Evropa 19, Sibirija in Daljni vzhod 14, tropska ozemlja pa skoraj 29 % surovin.

Najvažnejša in najdragocenejša surovina v vojni je nafta. Letna svetovna proizvodnja nafte znaša okoli 300 milijonov ton in je pri tem zaposlenih približno 15 milijonov ljudi. Po sedanjih računih bi bile rezerve nafte v Združenih državah Severne Amerike pri sedanji višini proizvodnje izčrpane v približno 50-60 letih, rezerve Rusije, Mehike in Vzhodne Indije

pa šele v 200 letih, rezerve ostalih držav pa bi trajale še kakih 100 let. Ker pa svetovna poraba nafte iz leta v leto rapidno raste, je gornja ocenitev trajanja rezerv, posebno v primeru da ne odkrijejo novih izdatnih ležišč nafte, zelo problematična. Izračunali so, da je bilo l. 1935. na svetu okoli 35 milijonov avtomobilov. Če odštejemo desetisoče aeroplanov, bencinskih motorjev, strojev itd., bi porabilo samo 35 milijonov avtomobilov pri vožnji 12.000 km (12 l bencina na 100 km) letno 5 milijard litrov bencina. Za primer vojne bi armade šestih velesil porabile v par mesecih okoli 90 milijard litrov bencina, kar bi zneslo, če prištejemo še civilno porabo drugih držav, letno okoli 300 milijonov ton nafte. Zato ni čudno, da skušajo najti države, ki nimajo lastnih vrelcev nafte, za to v vojni tako dragoceno in težko dosegljivo surovino primerno nadomestilo. Vendar pa je proizvodnja »sintetičnega bencina« še zelo komplicirano, potrebuje obširnih, v vojnem času letalskim napadom izpostavljenih naprav in je — kar je tudi važno — zelo drago: 100.000 ton umetnega bencina stane okoli 33 milijonov mark. Če bi hoteli izdelati za armado približno 250 divizij potrebnih 12 milijonov ton umetnega bencina, bi bile potrebne za to količino investicije približno 4 milijard mark, potrebovali pa bi za proizvodnjo 300.000 delavcev.

Druga najvažnejša surovina za primer vojne je premog. Kot pogonsko sredstvo skoraj vse vojne industrije in železnice omogoča premog, premikanje armad in je za vojno skoraj ravno tako neobhodno potreben kakor nafta. Še posebno važni pa so stranski pro-

dukti premoga kot plin, plinsko olje za pogon diesellovih motorjev, razna olja za razstreliva, amoniak in končno, kot že omenjeno, za izdelavo sintetičnega bencina.

Tretje najvažnejše surovine so kovine, zlasti železo oziroma njegova predelava v jeklo, nadalje nikelj, volfram in krom, ki so potrebni za izdelavo granat, oklopnih plošč, strojev, topov, avionov itd.

Je še veliko število drugih kovin, ki jih sicer ne pridobivamo v tolikih množinah kakor nafto, premog in železo, vendar so za vojno industrijo izredno važne. Sem spadajo baker, ki se uporablja v zvezi s cinkom in medjo za proizvodnjo nabojev za puške in granat, električnih aparatov, telegrafskih, telefonskih in drugih naprav, svinee, cink in aluminij, ki je posebno važen za izdelavo avionov in kot termit za polnenje letalskih zažigalnih bomb. Omeniti je treba tudi živo srebro in antimon, ki se uporabljata pri izdelavi visoko eksplozivnih streliv. Za izdelavo konzervnih in drugih posod je važen cín in končno žveplo in spojine žveplene kisline, ki sta osnovne važnosti pri vsaki proizvodnji razstreliv.

Glede rudninskih surovin so danes na prvem mestu Združene države Severne Amerike. Na drugem mestu je Sovjetska Rusija, ki je zgradila v bližini svojih surovinških ležišč ogromne vojno-industrijske naprave, ki jih ne morejo doseči sovražni avioni. Nemčija, ki je glede rudnin na tretjem mestu, se na vso moč trudi, da bi nadomestila surovine, ki ji manjkajo, na umeten način. Kako pa so rešile Nemčija in druge države ta problem, bomo pokazali v posebnem članku.

Strokovni odbor za sadje in povrtino

V »Službenih novinah« je izšel pravilnik o organizaciji strokovnega odbora za sadje in povrtino pri Zavodu za pospeševanje zunanje trgovine.

Namen tega strokovnega odbora je:

1. Proučevanje možnosti in pogojev za dvig izvoza sadja, povrtine in njihovih predelav ter predlaganje v to potrebnih predlogov.
2. Skrb za pravilno in učinkovito uporabo veljavnih predpisov ter za kontrolo kvalitete sadja, povrtine in njihovih predelav, ki so namenjene izvozu. Izdajanje v to potrebnih predpisov.
3. Voditi evidenco o predmetih, katerih izvoz je omejen ter skrbeti za koordinacijo izvozniške delavnosti.
4. Opravljanje tudi drugih poslov v zvezi z zunanjo trgovino s temi proizvodi, zlasti pa poslov,

ki jih določi minister za trgovino in industrijo.

Odbor imenuje trgovinski minister. Strokovni odbor tvorijo predsednik, podpredsednik in tajnik ter delegati zainteresiranih ministrstev ter gospodarskih organizacij.

Predsednik strokovnega odbora je po položaju načelnik splošnega oddelka trgovinskega ministrstva, podpredsednik je načelnik oddelka za rastlinsko proizvodnjo kmetijskega ministrstva, tajnika pa določi trgovinski minister iz vrst uradništva oddelka za zunanjo trgovino in trgovinsko politiko.

Poleg teh so člani strokovnega odbora: po en uradnik ministrstva za trgovino, kmetijstva in prometa. Končno so člani odbora tudi trije zastopniki trgovskih in združnih organizacij, ki jih določi trgovinski minister v sporazumu s kmetijskim ministrom.

Poleg tega širšega strokovnega odbora se ustanovi še ožji odbor strokovnjakov, ki ga tvorijo predsednik, podpredsednik in tajnik ter delegati.

Ta pravilnik je stopil v veljavo 13. avgusta.

Člani odbora imajo pravico na dnevnice in na povračilo potnih stroškov, katerih višino določa trgovinski minister. Predsednik, podpredsednik in tajnik pa dobe mesečni pavšal. Vsi ti izdatki gredo na breme posebnega proračuna Zavoda za pospeševanje zavoda.

K tem določbam bi dostavili samo eno, da pomenijo nov dokaz, kako pri nas birokratizacija stalno napreduje ter obsega vedno nove panoge. Zastopnikom gospodarskih stanov se odreja vedno bolj le vloga statistik. Ni dobro to!

Doma in po svetu

Predsednik vlade dr. Stojadinović je bil v nedeljo sprejet od kneza namestnika na Brdu v avdienco.

Ministrski predsednik dr. Stojadinović se je vrnil z dopusta v Beograd. Na postaji so ga pričakovali vsi ministri in večje število strankarskih prijateljev. Na izrečno željo predsednika je namreč večji sprejem odpadel. V imenu vseh je pozdravil dr. Stojadinovića minister dr. Korošec, ki je zlasti poudaril, da bo njegova navzočnost v Beogradu še dvignila borbenost njegovih pristašev. Čvrsto hočejo biti vsi ob strani svojega voditelja. Predsednik Stojadinović je odgovoril, da ta borbenost, ki jo vidi pri vseh, dviga tudi njegove sile in pogum.

Kljub incidentu pri odkritju spomenika Deželiću se je izvršil kongres jugoslovanske gasilske zveze v redu, prav tako pa tudi vse vaje in druge svečanosti. V posebni resoluciji je kongres obsodil nastop Dolanskega in tovarišev.

Tudi kongres Slovske gasilske zveze se je izvršil v najlepšem redu. Za predsednika zveze je bil izvoljen dr. Kodre iz Ljubljane. Novo predsedstvo je le začasno in ima nalogo, da pridobi za vstop v zvezo tudi Poljake in Bolgare.

Pri občinskih volitvah v Dugi Resi v nedeljo je bila vložena samo lista HSS. Volitev pa se je udeležilo le 25 % volivcev.

Voditelji srbijanskega dela združene opozicije so se zopet začeli posvetovati v Beogradu.

Uredba o izrednem prispevku za izkoriščanje državnih in nedržavnih cest je izdelana in bo sedaj o njej sklepala vlada.

Konferenca o minimalnem številu ladijskih posadk ter o ureditvi delovnega časa na ladjah se bo začela v sredo na Sušaku.

Ekspedicijska britanskega sredozemskega brodogoja bo obiskala v septembru naša jadranska pristanišča.

Na tožbo znanega zagrebškega trgovca s kolonialnim blagom in zagovornika filialnega sistema Penica je bil obsojen g. Poslek po gojno na tri mesece, urednik Matošić pa je bil oproščen, ker je bilo njegovo dejanje že amnestirano. G. Poslek se je proti obsodbi pritožil.

Tvornica cementa »Croatia« v Podusedu je povišala svojo glavnico od 7 na 14 milijonov din.

Sodni strokovnjaki pregledujejo poslovanje samoborske pomožne zadruge zaradi obtožbe, da se je za časa bivšega ravnateljstva pomeverilo v zadruzi pol milijona dinarjev.

Mleko se je v Zagrebu pocenilo za pol dinarja ter velja odslej 2 din za liter, kolikor je veljalo v aprilu.

Dubrovnik je letos obiskalo 10 tisoč tujcev več ko druga leta. Večina primorskih mest pa toži nad slabšim obiskom.

Po šesttedenskem trajanju se je nehala stavka delavcev v podjetju Bosna Bois.

Stavka natakarkjev v Zagrebu se je končala. Po novem sporazumu se giblejo plače natakarkjev v kavarinah med 400 in 900 din, v gostilnah in restoranih pa od 300 do 1000 din z ozirom na vrsto lokalov. Nekaterim natakarkjem so se priznale tudi nekatere druge ugodnosti. Plačilni natakarkji so si s stavko položaj poslabšali.

Jugoslovanski Shell v Zagrebu je pri glavni 100 milijonov din dosegel 6 milijonov din čistega dobička.

Ko oreh velika toča je padala v nedeljo nad Zagrebom in napravila po vrstovih veliko škode. Tudi iz Srema poročajo o veliki škodi, ki jo je napravila toča. V Sloveniji je toča zopet napravila znatno škodo v novomeški okolici.

Francoska vlada je sporočila londonski vladi, da ne more več dati pribežališča španskim beguncem, ker je teh v Franciji sedaj že 45.000. Verjetno je, da bo tudi britanska vlada izdala podobno naredbo.

Mussolini je baje po vesti nekoga angleškega lista ponudil Haile Selasiju, da zasede zopet prestol v Etiopiji kot vazal Italije. Ker pa je neguš to ponudbo odklonil, jo je baje Mussolini ponovil etiopskemu prestolonasledniku, ki pa jo je prav tako odklonil. Neguš pa v posebnem demantiju zanika, da bi mu bila stavljena taka ponudba.

Kitajski finančni minister Kung, ki velja kot drugi najmočnejši mož Kitajske (prvi je Čangkajšek), je bil sprejet od predsednika češkoslovaške republike dr. Beneša v avdienci. Iz Prage se je odpeljal minister Kung v Benetke, od koder se vrne na Kitajsko.

Konkurzi in prisilne poravnave

Končano je poravnalo postopanje stavbnega podjetnika Ivana Čmaka v Stravšneku.

Za sklepanje o prisilni poravnavi, ki jo predlaga posestnica Marija Novak v Ljubljani, Smarintska cesta, se določa narok na dan 27. avgusta ob 9. pri sodišču v Ljubljani, soba št. 139.

»Službeni list«

kr. banske uprave dravske banovine z dne 18. avgusta objavlja: Uredbo o poslovanju državnega pravobranilstva — Poslovni red banovinske hmeljske komisije dravske banovine in njenih organov — Razne razglase sodišč in uradov ter razne druge objave.

Radio Ljubljana

Četrtek, dne 19. avgusta. 12.00: Odlomki iz zvočnih filmov (plošče) — 12.45: Vreme, poročila — 13.00: Čas, spored, obvestila — 13.15: Radijski orkester — 19.00: Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30: Nac. ura: Ministrstvo za fizično vzgojo naroda — 19.50: Šaljapin poje (plošče) — 20.10: Kako poglobiti narodno zavest in karitativno dejavnost med narodom (prof. Etbin Boje) — 20.30: Ruske ciganske pesmi poje gđc. Stritar Bogdana, vmes igra na citre g. Vilko Skok — 21.30: Radijski orkester — 22.00: Čas, vreme, poročila, spored — 22.15: Radijski orkester.

Petek, dne 20. avgusta. 12.00: Iz naše narodne zakladnice (plošče) — 12.45: Vreme, poročila — 13.00: Čas, spored, obvestila — 13.15: Plošče — 19.00: Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30: Nac. ura: Spomin na otok smrti-Vlodo, 1916 — 19.50: Podoknice (plošče) — 20.10: Zenska ura: Gospodinja in vrt (ga. Ivanka Velikonja) — 20.30: Koncert godbe »Sloge« — 22.00: Čas, vreme, poročila, spored — 22.15: Angleške plošče.

Zahvala

Ob nenadomestljivi izgubi našega ljubega tateka, brata, strica in svaka, gospoda

Rudolfa Zaloker, industrijalca

smo prejeli brez števila dokazov iskrenega sočutja, kar nam lajša neizmerno bol.

Najtoplejšo zahvalo smo dolžni izreči predvsem gospodu dr. Kremžarju iz Domžal, ki je nudil pokojniku prvo pomoč; gospodu župniku Fr. Šmitu iz Ihana za poslednjo popotnico; gg. primariju dr. Lavriču in šef-zdravniku dr. Kraju za nadaljnjo pomoč; gospodični Albin Doboviškovi za požrtvovalnost ob priliki nezgode; gg. govornikom Boškoviću, ki se je poslovol v imenu Moto Zveze in I. Hrv. Mot. Kluba Zagreb, Borštnarju za Moto Klub Ilirijo in dr. Gregoriču za »Ljudsko gibanje Zbor« ter zastopnikom raznih društev. — Toplo zahvalo izrekamo dalje čč. duhovščini farne cerkve na Viču, Pevskemu zboru Krakovo-Trnovo za ganljivi žalostinki, vsem prijateljem, ki so nam ob težkih urah stali ob strani, kakor tudi vsem, ki so draga in nepozabna pokojnika spremlili do poslednjega doma. — Vsem, prav vsem pristrčna hvala.

Globoko žalujoča družina Zalokerjeva.

Dobro razpoloženje in čilost

in neguje Vaše notranje organe

potom Rogoške slatine, ki čisti

Rogoška mineralna voda

JESENSKI LIPSKI SEJEM 1937

od 29. avgusta

do 2. septembra

60% popusta na nemških železnicah, znatni popusti v drugih državah.

Vsa pojasnila dajejo: Zvanični biro lajpciškog sajma, Beograd — Knez Mihajlova 33/1.

in častni zastopniki:

Ing. G. TÖNNIES, Ljubljana, Tyrševa c. 33. Tel. 27-62 in

Jos. Bezjak — Maribor Gosposka ulica 25. Tel. 20-97.